

TÉMA:

Osvícenské reformy v českých zemích

BADATELSKÁ OTÁZKA:

Proč museli začít chodit do školy?

Badatelská otázka směřuje k hledání příčin zavedení povinné školní docházky.

KONCEPT HISTORICKÉHO MYŠLENÍ:

příčiny a následky

RVP ZV:

určí a zhodnotí hlavní myšlenky a principy osvícenství, rozpozná jejich uplatnění v revolucích 18. a 19. století

BADATELSKÁ ČINNOST:

zohledňujeme dobové souvislosti, sestavujeme podloženou odpověď

Cíl: žák je schopen identifikovat soubor příčin, které vedly Marii Terezii k zavedení povinné školní docházky v roce 1774

EVOKAČNÍ OBRÁZEK:

Obrázek ukazuje ambivalentnost počátků povinné školní docházky. Do škol se postupně dostalo velké množství lidí, což jim z dlouhodobého hlediska pomohlo, ovšem podmínky byly často nedostačité a z dnešního pohledu zcela nevhovující.

Obraz Jobs jako učitel z roku 1846 od Johanna Petera Hasenclevera kriticky zachycuje pruskou základní školství, které se ale stalo v 18. století vzorem pro mnoho školních systémů ve střední Evropě.

Habsburská monarchie se ocitla v polovině 18. století ve velmi složité situaci. Vojensky utrpěla porážky ve válkách o rakouské dědictví (1740–1748), hospodářsky začala zaostávat za zbytkem západní Evropy a i sociálně se potýkala s mnoha problematickými jevy. Marie Terezie se tedy rozhodla i pod vlivem předních intelektuálů tehdejší doby (např. právníka a teoretika státovědy Josepha Sonnenfelse) realizovat soubor reforem, které by měly postavení její říše zlepšit. Jednou z nich bylo i zavedení povinné školní docházky v roce 1774, kterou vnímala jako klíčový krok k modernizaci.

ZDROJ 1:

Vídeňská univerzita a intelektuálové na habsburském dvoře věnovali hodně pozornosti teorii státu a jeho funkcím. Vytvořili tak teoretické argumenty pro reformy Marie Terezie a Josefa II. Joseph Sonnenfels, původně rodák u Mikulova, patřil k nejdůležitějším z nich.

Vedle náboženství mají rozhodující vliv na výchovu a pěstování dobrých mravů rodiče, kteří mají vložit do svého dítěte základy, aby se mohlo stát v budoucnu dobrým občanem. Kvůli obecnému blahobytu však není možné výchovu zcela ponechat jen soukromé sféře, ale tato musí probíhat podle všeobecného státního plánu. Je nesmírně důležité, aby se učenci pokusili se zřetelem k odlišnostem sestavit takové plány, podle nichž by rodiče mohli své děti vychovávat. (...) Ale u dětí, které nemají rodiče ani poručníky, přátele nebo majetek, popř. o které se rodiče nemohou postarat nebo k nimž se nikdo nehlásí, musí stát zastoupit místo otce a zajistit jim patřičnou výchovu v akademiích, sirotčincích a nalezincích.

Zdroj: Joseph Sonnenfels, Základy policejní, obchodní a finanční vědy, 1770.

ZDROJ 2:

V roce 1774 vydala panovnice Marie Terezie Všeobecný školní řád, jímž de facto zavedla povinnou školní docházku.

Při vnitřním zřizování škol musí být zejména přihlíženo k tomu, aby mládež byla hlavně vyučována v tom, co náleží k měšťanským povinnostem, které bude jednou muset plnit. (...) Stát nesmí nechat ani tu nejmenší vísku trpět nedostatkem v tak důležité záležitosti, jako je vzdělávání mravů. Všechny děti, i na venkově, mají být nadále vyučovány čtení, psaní a počítání. (...) Výchova mládeže oběho pohlaví jest nejdůležitějším základem blaha národů. (...) Ve všech menších městech a městysech a na venkově alespoň v místech, kde jsou farní kostely nebo v jejich blízkosti filiální kostely, musí být zřizovány obecné nebo takzvané triviální školy, v nichž bude dětem přednášeno náboženství nebo jeho dějiny, jakož i mravouka, poznávání písmen, slabikování, a čtení tištěných a psaných textů, kurentové písmo, čtyři druhy početního umění a jednoduchá trojčlenka. Nebude zapomenuto ani na poučení o tom, jak spravovat své záležitosti a vést své hospodářství pomocí osvojených znalostí, dovedností a zásad vhodných pro každého v každé životní situaci.

Zdroj: Všeobecný školní řád Marie Terezie, 1774.

ZDROJ 3:

Zdroj: Dějiny udatného českého národa, Česká televize, 2011.

Zadání:

1. Na základě předložených zdrojů vytvořte myšlenkovou mapu, ve které vyjádříte hlavní příčiny toho, proč Marie Terezie v roce 1774 zavedla v habsburské monarchii povinnou školní docházku.

Zde je třeba využít poznatky z předchozích aktivit. Příčiny spadají zhruba do tří kategorií: státní zájem o vzdělání poddaných, užitečnost vzdělání pro lidi samotné a vnější vlivy ze zahraničí (osvícenské myšlenky).

POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA

2. Využijte vlastní myšlenkovou mapu a napište krátký text pro Wikipedii, který by vysvětlil, jaké byly příčiny zavedení povinné školní docházky v roce 1774. V duchu Wikipedie používejte zdroje a citáty z použitých materiálů. Váš text by měl splňovat tato kritéria:
 - a) rozsah minimálně 20 vět,
 - b) použití nejméně dvou přímých citátů ze zdrojů,
 - c) odkaz na každý z uvedených zdrojů alespoň jedenkrát.

Příčiny [editovat zdroj]